

Therefore it was defined that open education flourished in the result of definite changes of society such as the process of integration, democratization and informatisation of society. Open education with its following characteristics as accessibility, parallelity, modulation, internationalization and coordination and with the usage of new technologies of education gives the opportunity to every person to get the education without data of place of his residence, age, nationality, physical condition. The analysis of scientific literature let us to determine the leading tasks of open education: provide the listeners with the means of access to educational materials; organize the management of educational process which gives the opportunity to inform society about educational questions and raise the effective managing of educational system; raise the level of education and educational services; provide the continual renewing of educational means and technologies for the listeners of open education.

Key words: open education, digital content, information technologies, open learning.

УДК 378(438)

І. Б. Нестеренко

Уманський державний педагогічний
університет імені П. Г. Тичини

МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗМІСТУ ВИЩОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В ПОЛЬЩІ (НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ РОЗВІДКИ)

У статті проаналізовано науково-педагогічні розвідки, у яких досліджується питання модернізації змісту вищої педагогічної освіти в Республіці Польща за умов її входження у європейський освітній простір. У своїх працях вітчизняні та зарубіжні педагоги звертаються до проблеми пошуку нових підходів у підготовці педагогічних кадрів, конкурентоздатних на європейському та міжнародному ринках праці.

Аналіз наукових праць, присвячених вивченню цієї проблеми, дав змогу простежити загальні тенденції модернізації змісту вищої педагогічної освіти в Польщі, що може бути використаним у процесі реформування педагогічної освіти в Україні.

Ключові слова: модернізація, зміст вищої педагогічної освіти, тенденція, освітній стандарт, підготовка педагогічних кадрів, науково-педагогічна розвідка.

Постановка проблеми. Сучасний процес модернізації вищої освіти в Польщі як сфери соціальної практики та конструктивного чинника еволюції суспільства розпочався наприкінці 90-х років ХХ ст. за умов входження у єдиний європейський освітній простір. На законодавчому рівні визначено зміст, мету та стратегічні напрями реформування й модернізації всіх ланок освіти з метою її демократизації, гуманізації, відповідності світовим стандартам. Модернізація освіти стала пріоритетною в сучасному розвитку суспільства, оскільки вона віддзеркалює розвиток держави та є важливою складовою її національної безпеки.

Вивчення досвіду оновлення змісту вищої освіти в Польщі, де особлива роль відводиться підготовці вчителів для нової школи, має для української освіти особливе значення, що пояснюється тісними історико-культурними зв'язками та приєднанням обох країн до Болонського процесу.

Аналіз актуальних досліджень. За умов активного реформування й оновлення змісту освіти, які є характерними для практично всіх країн світу, концептуальні засади й вихідні положення модернізації змісту вищої педагогічної освіти стали предметом наукових розвідок таких вітчизняних педагогів, як В. Андрущенко, В. Кремінь, Б. Андрієвський, В. Бондар, О. Листопад, О. Мещанінова, О. Ничкало, Є. Суліма, В. Ковальчук, О. Катеринчук та ін.

Окремої уваги заслуговують дисертаційні роботи вітчизняних науковців, у яких висвітлені аспекти розвитку педагогічної освіти в Польщі, серед яких варто відзначити праці Г. Ніколаї («Розвиток музично-педагогічної освіти в Польщі (XX століття)»), Л. Смірної («Соціокультурна компетентність у структурі підготовки учителів іноземної мови в Польщі»), В. Майбороди («Розвиток університетської освіти та науки в Польщі (кінець XX – початок XXI століття)»), Є. Нероби («Професійна підготовка інженерів-педагогів у вищих технічних навчальних закладах Польщі») [6; 8; 3; 5].

У розгляді змісту вищої педагогічної освіти в Польщі, а також етапів його модернізації у площині теоретичних і практичних пошуків польських науковців, варто виокремити такі тематичні блоки:

- професійна підготовка вчителя та етапи її модернізації (Ч. Банах, К. Денек, З. Квечінська, Т. Левовіцький, Й. Шемпрух, Р. Шульц, М. Теслюк, Р. Квашніца, М. Шиманський, М. Кішчак, Я. Пелаховський, М. Пом'яновська);
- вивчення питань стандартів підготовки вчителів (А. Вілкомірська, С. Квятковський, З. Ледуховський, Я. Павліковський, М. Роцький, С. Мацьол, М. Сусло, М. Табашевська та ін.);
- загальні проблеми підготовки вчителів (С. Кравцевич, Г. Квятковська, Б. Шліверський, Р. Квашніца, Б. Сташак, Т. Левовіцький);
- проблеми формування та розвитку професійної компетентності майбутніх учителів (М. Лукашевська, Б. Пітула, В. Стриковський, Ч. Банах, Е. Якубяк-Запальська, К. Димек-Балцерека та ін.).

Метою дослідження є аналіз науково-педагогічних розвідок, пов'язаних із модернізаційними процесами змісту вищої педагогічної освіти Республіки Польща, що відбуваються в умовах входження країни в єдиний європейський освітній простір.

Виклад основного матеріалу. Вивчення наукових джерел свідчить, що, здійснюючи інтеграцію до єдиного європейського освітнього простору, сьогодні польські освітяни продовжують активно працювати над забезпеченням якості підготовки фахівців, конкурентоспроможних на

національному, європейському та світовому ринках праці. Польща оновлює педагогічну освіту, зміст і методи професійної підготовки вчителя, посилює взаємозв'язки між національними системами підготовки вчителів.

Теоретичну основу для модернізаційних процесів підготовки вчителів становлять такі європейські документи та доповіді, як: Концепція Європейського співтовариства та Концепція Ради Європи (1988 р.), Резолюції розбудови єдиного європейського освітнього простору, розроблені Парламентською Асамблеєю Ради Європи (1989 р.), рекомендації ЮНЕСКО та МОП (Міжнародна організація праці) «Становище і статус учителів» (1996 р.), рекомендації Ради Європи «Вивчення та викладання сучасних мов у Європі» (1998 р.), міжнародна наукова доповідь «Учителі й навчання у світі, що змінюється» (1998 р.), дослідження Міжнародної Академії Освіти та Міжнародного Бюро Освіти «Професійне навчання вчителя та його розвиток» (2008 р.), програми «Європейського центру професійної освіти» (2009 р.), доповідь Ради Європи «Результати стратегічної європейської співпраці у навчанні та професійній підготовці» (2009 р.).

Проведений аналіз науково-педагогічних розвідок польських науковців дав змогу виокремити такі етапи розроблення даної проблематики:

- *I етап (1990–1999 рр.)*, під час якого наукові інтереси дослідників зосереджувалися на нових концепціях, моделях та ідеях у підготовці вчителів (Г. Квятковська, Т. Левовіцький, М. Тешлюк, Р. Квашніца, Б. Пітула та ін.);
- *II етап (1999–2008 рр.)*, упродовж якого активізувалися дослідження, пов'язані зі змістом підготовки вчителя в епоху змін (З. Квечінський, С. Корчинський), освітніми стандартами підготовки вчителів у Польщі (А. Вілкомірська, А. Зелінська, Е. Вишневська, Т. Частковський), модернізацією змісту вищої педагогічної освіти (Г. Мороз, А. Вілкомірська, К. Денекта ін.), підготовкою вчителів до оволодіння педагогічними компетенціями (С. Влазло, М. Зайонц, В. Стриковський, М. Селатицький);
- *III етап (2009–2014 рр.)*, на якому науковці продовжують досліджувати проблематику вищезазначених тем, але, на відміну від другого й першого етапів, помітними доробками стають праці, пов'язані з підготовкою вчителя в контексті новоутворених у Польщі стандартів для педагогічної освіти (Р. Паржецький, Е. Вишневська, М. Секулович, М. Сисло та ін.).

Розглянемо підходи до модернізації змісту освіти, зосередившись на польській специфіці. У своїй праці «Освітологія – науковий напрям інтегрованого дослідження сфери освіти» українські науковці В. Огнев'юк та С. Сисоєва зазначають, що для освітологічного аналізу, спрямованого на пізнання динаміки змін у сфері освіти та її підсистемах, на знаходження засобів розвитку країни не через ресурсно-сировинні галузі, а через найважливішу сферу людинотворення – сферу освіти, важливим є усвідомлення різного змісту понять «реформування» та «модернізація» [7].

Реформування освіти розглядається як необхідна передумова модернізації, коли закладаються концептуальні й нормативно-правові засади системних змін у сфері освіти відповідно до векторів розвитку, обраних суспільством. Реформа в освіті сприймається як переорганізація діяльності сфери освіти, спрямована на виконання нових завдань, як правило, на основі впровадження суттєво оновленої (чи нової) парадигми освіти [2].

Під модернізацією освіти розуміємо зміни, що підтримують і забезпечують динамічний розвиток освіти відповідно до цілей реформ, створення та реалізація адекватних до потреб суспільства моделей розвитку освіти, визначення напрямів досягнення мети, передбаченої освітніми реформами.

Академік НАПН України В. Андрущенко основу модернізації моделі педагогічної освіти визначає як сукупність ідей і підходів, серед яких провідними мають виступати: оптимізація й укрупнення змістових одиниць в умовах переходу від чотириступеневої до двоциклової системи підготовки фахівців на засадах компетентнісного підходу; перехід від енциклопедичної до компетентнісної парадигми освоєння змісту відповідної професії; ідея синергетизму в забезпеченні наступності, єдності та взаємопроникнення складових педагогічної й андрагогічної моделей організації та здійснення навчання студентів [1].

Досліджуючи питання, пов'язані з освітньою діяльністю, С. Мартиненко у своїй праці «Європейський простір вищої освіти: тенденції розвитку та пріоритети» окреслює провідні тенденції вищої освіти в європейських ВНЗ: могутнє оснащення сучасними *інформаційними технологіями*, включення в систему Інтернет; розвиток *дистанційної форми навчання* студентів; *університетизація* вищої освіти, інтеграція вищих навчальних закладів, як вітчизняних, так і міжнародних створення університетських комплексів; перехід на *освітні стандарти*, наближені до світових вимог; *значні зміни в освіті та умовах праці*, що викликають нагальну потребу в навчанні протягом усього життя [4, 266–269].

Не менш важливою тенденцією модернізації сучасної вищої освіти, на думку авторки, є *гуманізація змісту* освіти. Вона зазначає, що гуманоцентрична переорієнтація вітчизняної освіти під впливом світових і європейських вимірів передбачає формування фахівця, рівень підготовки якого гармонійно поєднує ключові компетентності, розвиток особистості відповідно до духовних цінностей національної та загальнолюдської культури [там само].

З метою модернізації підготовки вчителів, польські освітяни й науковці наблизили її до стандартів європейського освітнього простору, а також оновили її зміст для якісної підготовки майбутнього вчителя. Саме шляхом стандартизації вищої освіти країни Європейського Союзу формують єдиний освітній простір, що є головною метою Болонських домовленостей і фактором підвищення привабливості європейського ринку освітніх послуг.

Істотний внесок у вивчення проблеми вищої педагогічної освіти в Польщі зробила польська дослідниця Ева Вишневська, яка в одній зі своїх праць «Підготовка вчителів у Польщі у світлі чинних правничих норм і вимог сучасного ринку праці» наголосила на необхідності пристосування суспільства до вимог і потреб часу. Досліджуючи зміст педагогічної освіти, а саме стандарти підготовки вчителів у Польщі, учена велику увагу приділяє останній версії стандарту (називає його «свіжозапровадженням»), затвердженій 17 січня 2012 року. Вона переконана, що вдосконалення польського стандарту для педагогічної освіти, розроблення й упровадження механізмів порівняння вітчизняного та зарубіжного стандарту покликане необхідністю забезпечення досягнення й підтримки навчальними закладами високого рівня освіти [11].

Стандарти для підготовки вчителів розглядалися під час зустрічі, організованій 6 лютого 2004 року Центром методичної психолого-педагогічної допомоги у співпраці з Товариством розробки освітніх ініціатив у Польщі. Так, у доповіді на тему «Щодо освітніх стандартів» («Wokół standardów kształcenia»), представленій Анною Ренкавек, чітко визначалися знання, уміння й компетенції, котрих має набути студент на студіях, задля продовження навчання та самовдосконалення. Вирішення багатьох завдань, яких потребує зміст педагогічної освіти вчена вбачає в наданні вузам свободи у процесі створення навчальних програм, базованих на освітніх стандартах [9].

У своїй праці «Реалізація нових стандартів підготовки вчителів – ціль, роль та завдання» («Nowe standardy kształcenia nauczycieli – ich cel, rola,

zadania i dylematy realizacyjne») Малгожата Секулович підкреслює, що попередній спосіб підготовки вчителів не дозволяв студентам розширювати свої знання й уміння, на відміну від сучасного – пов'язаний з удосконаленням отриманих у попередньому модулі компетенцій. Основна мета оновленого стандарту педагогічної освіти – визначити нову професійну роль учителя, адаптовану до потреб сучасності [10].

У контексті аналізу робіт, пов'язаних із модернізацією вищої педагогічної освіти в Польщі, варто виділити діяльність польського Інституту громадських справ (Instytut Spraw Publicznych), у межах якого, на прохання Міністерства народної освіти та спорту в 2004 році здійснювалося дослідження, пов'язане з підготовкою вчителів у Польщі. Результати даного проекту вміщено в публікацію «Якість педагогічної освіти в Польщі» (2005 рік) за авторством Анни Вілкомірської. У ході даного дослідження вчителі, директори шкіл та викладачі багатьох навчальних закладів Польщі аналізували організацію навчального процесу та навчальні програми, що дало можливість польським науковцям провести оцінку існуючої системи підготовки вчителів, а також розпочати дискусію, пов'язану зі змінами та модернізацією змісту вищої педагогічної освіти в Польщі, як необхідної умови покращення якості навчання.

Висновки. Таким чином, модернізація змісту вищої педагогічної освіти розглядається багатьма європейськими й вітчизняними науковцями як один з ефективних шляхів підвищення рівня освіти, виведення її на новий, якісно вищий щабель розвитку. Проведений аналіз науково-педагогічних розвідок дав змогу виділити три етапи розроблення даної проблематики.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко В. Модернізація педагогічної освіти відповідно до викликів ХХІ століття / В. Андрущенко, В. Бондар // Вища освіта України. – 2009. – № 4. – С. 17–23.
2. Катеринчук О. В. Модернізація системи освіти [Електронний ресурс] / О. В. Катеринчук. – Режим доступу : <http://intkonf.org/katerinchuk-ov-modernizatsiya-sistemi-osviti>.
3. Майборода В. Розвиток університетської освіти та науки в Польщі (кінець ХХ – початок ХХІ століття) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / В. С. Майборода. – К., 2011. – 29 с.
4. Мартиненко С. Європейський простір вищої освіти: тенденції розвитку та пріоритети / С. Мартиненко // Освітні реформи: місія, дійсність, рефлексія : монографія ; за ред. Василя Кременя, Тадеуша Левовицького, Віктора Огнев'юка, Світлани Сисоєвої. – К. : ТОВ «Видавниче підприємство «ЕДЕЛЬВЕЙС», 2013. – 460 с.
5. Нероба Є. Професійна підготовка інженерів-педагогів у вищих технічних навчальних закладах Польщі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Єва Нероба. – К., 2004. – 379 с.

6. Ніколаї Г. Ю. Розвиток музично-педагогічної освіти в Польщі (XX століття) : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Галина Юріївна Ніколаї ; АПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих. – К., 2008. – 471 с.

7. Огнев'юк В. О. Освітологія – науковий напрям інтегрованого дослідження сфери освіти / В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва // Рідна школа. – 2012. – № 4–5. – С. 44.

8. Смірнова Л. Л. Соціокультурна компетентність у структурі підготовки учителів іноземної мови в Польщі : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Ліна Леонідівна Смірнова ; Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. Винниченка. – Кіровоград, 2010. – 20 с.

9. Rękawek A. Wokół standardów kształcenia [Електронний ресурс] / A. Rękawek. – Режим доступу :

<http://isp.org.pl/files/15184530420359963001118066595.pdf>.

10. Sekułowicz Małgorzata. Nowe standardy kształcenia nauczycieli - ich cel, rola, zadania i dylematy realizacyjne [Електронний ресурс] / Małgorzata Sekułowicz. – Режим доступу :

www.kul.pl/files/581/.../Sekulowicz.pdf.

11. Wiśniewska Ewa. Kształcenie nauczycieli w Polsce a wyzwania współczesnego rynku pracy w świetle aktualnych regulacji prawnych / Ewa Wiśniewska // Edukacja a rynek pracy. Od procesów do efektów kształcenia. – Płock : Wydawnictwo Naukowe Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, 2012. – S. 103–135.

РЕЗЮМЕ

И. Б. Нестеренко. Модернизация содержания высшего педагогического образования в Польше (научно-педагогические разведки).

В статье проанализированы научно-педагогические исследования, в которых рассматривается вопрос модернизации содержания высшего педагогического образования в Республике Польша в условиях присоединения к единому европейскому образовательному пространству. В своих работах отечественные и зарубежные педагоги обращаются к проблеме поиска новых подходов в подготовке педагогических кадров, конкурентоспособных на европейском и международном рынках труда. Анализ научных работ, посвященных изучению данной проблемы, позволил проследить общие тенденции модернизации содержания высшего педагогического образования в Польше, что может быть использовано при реформировании педагогического образования в Украине.

Ключевые слова: модернизация, содержание высшего педагогического образования, тенденция, образовательный стандарт, подготовка педагогических кадров, научно-педагогическая разведка.

SUMMARY

I. Nesterenko. Modernization of the content of higher pedagogical education in Poland (scientific and pedagogical researches).

The article analyzes the scientific and educational researches connected with the questions of modernization of higher pedagogical education in Poland in terms of joining the European educational space. In his writings, native and foreign educators are turning to the issue of new approaches in the preparation of specialists, competitive in the European and international labor markets.

The reform of higher education in Europe has been on the agenda of European cooperation for a long time. The challenge of «modernising higher education» was presented forcefully by the European Commission in 2006.

The current process of modernization of higher education in Poland as a field of social practice and constructive factor in the evolution started in the late 90th century. The legislation defines meaning, purpose and strategic direction of reform and modernization of

all educational links to its democratization, humanization, according to world standards. Modernization of education is a priority in today's social development, reflects the development of the country and is an important part of its national security. The study of scientific sources indicates that, making integration into the common European education space Polish educators continue to actively work to ensure the quality of training in Europe. Poland renews teacher education, content and methods of training, strengthens the relationship between the national systems of teacher training.

In terms of active reform and renewal of educational content, the conceptual framework and assumptions of modernization of higher education became the subject of scientific studies of many local educators in Poland.

The modernization of the content of higher pedagogical education is seen by many European and native scientists as one of the most effective ways for improving the education level of its output to a new, qualitatively higher stage of development. The analysis of scientific and pedagogical investigations made it possible to distinguish three stages of the development of problem.

Key words: *modernization, the content of higher pedagogical education, tendencies, educational standard, teacher training, the scientific and educational research.*